

اشاره

دکتر سید نصرالله سجادی، عضو هیئت علمی دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران معتقد است:

«از سال ۱۳۰۶ که «تربیت بدنی» به عنوان یک درس در برنامه آموزش مدارس قرار گرفته است تاکنون، هیچ‌گاه (به استثنای برخی دوره‌ها) این درس از طرف مسئولان آموزش و پرورش و مدیران ارشد مورد اهمیت قرار نگرفته است.»

وی می‌گوید: «برای اهمیت دادن به «درس تربیت بدنی»، توجه به تربیت نیروی انسانی کارآمد، افزایش ساعاتی آموزشی این درس، تهیه امکانات و تجهیزات و اختصاص منابع مالی لازم، ضروری است.»

دکتر سجادی در گفت‌وگو با فصل‌نامه «رشد آموزش تربیت بدنی» دیدگاه خود را نسبت به وضع موجود «درس تربیت بدنی» در مدارس کشور، عنوان کرد. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه تقدیم شما مخاطبان عزیز مجله می‌کنیم.

تا ۱۳۶۷؛ نایب رئیس کمیته ملی المپیک از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۱؛ خزانه‌دار کمیته المپیک از سال ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۱ و هم‌چنین از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۷؛ دبیرکل کمیته ملی المپیک از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۵؛ معاون تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ و عضو شورای عالی المپیک آسیا از سال ۱۹۹۰ میلادی تا کنون.

دکتر سجادی هم‌چنین یکی از محققان و صاحب‌نظران برجسته در امور ورزشی کشور و بازی‌های المپیک است که تاکنون چند جلد کتاب در این زمینه نیز از ایشان چاپ شده است.

ایشان تاکنون ۵ بار سرپرست کاروان ورزشی ایران در بازی‌های آسیایی و ۴ بار سرپرست کاروان ورزشی ایران در بازی‌های المپیک و چندبار رئیس کمیته تدارکاتی کمیته ملی المپیک بوده است.

پای صحبت

دکتر سید نصرالله سجادی،
عضو هیئت علمی دانشکده
تربیت بدنی دانشگاه تهران

۸۵ سال
بی‌اهمیت

گفت‌وگو: نصرالله دادار

دکتر سجادی در یک نگاه

دکتر سید نصرالله سجادی، عضو هیئت علمی دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران، دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی مدیریت و برنامه‌ریزی ورزش است.

برخی از مسئولیت‌های ایشان عبارتست از: ریاست فدراسیون فوتبال از سال ۱۳۶۴ تا ۱۳۶۵، قائم مقام سازمان تربیت بدنی از سال ۱۳۶۵

گفت‌وگو

بررسی وضعیت آموزش تربیت‌بدنی در مدارس کشور

در گفت‌وگو اختصاصی با دکتر سیدنصرالله سجادی افزایش ساعت‌های درس تربیت‌بدنی، تربیت نیروی انسانی کارآمد، تهیه امکانات و تجهیزات، اختصاص منابع مالی مورد نیاز، از صحبت‌هایی است که دکتر سجادی در گفت‌وگو با خبرنگار ما برای بهبود وضعیت آموزش تربیت‌بدنی در مدارس کشور بیان کرده است.

● ارزیابی شما از وضعیت آموزش تربیت‌بدنی در مدارس کشور چیست؟

○ از سال ۱۳۰۶ تربیت‌بدنی به عنوان درس در برنامه آموزشی مدارس قرار گرفت، ولی به صورت جدی به آن نگاه نشد. شاید در برخی دوره‌ها توجهاتی به این درس شده باشد،

ولی هیچ‌گاه از طرف مسئولان آموزش و پرورش و مدیران ارشد مورد اهمیت قرار نگرفت، و برایشان فقط ورزش کردن دانش‌آموزان مطرح بوده است و متأسفانه این طرز فکر نزد عموم هم دیده می‌شود. در حالی که باید بین ورزش و درس تربیت‌بدنی تفاوت قائل شویم. دلیل پیشرفت کشوری تربیت‌بدنی نگرستن و توجه به آن هم‌چون یک درس است. متأسفانه، در حال حاضر بچه‌ها به جای ورزش بازی می‌کنند و معلم ورزش بیش‌تر نقش ناظم کلاس را ایفا می‌کند و نقش آموزشی او کم‌رنگ است. البته نمی‌خواهم ارزش و زحمات معلمان ورزش را زیر سؤال ببرم، ولی باید برنامه‌ای درست و دقیق در نظر گرفته شود تا زحمات این عزیزان به سمت و سوی صحیح هدایت شود. همان‌طور که در مدارس فضاهای علمی و فرهنگی ساخته می‌شود باید فضایی هم به سالن ورزشی اختصاص یابد. در مدتی که در معاونت تربیت‌بدنی و تندرستی فعالیت می‌کردم، اقداماتی در مسائل محتوایی (کتاب‌های آموزشی در مقاطع مختلف برای راهنمای معلمان تربیت‌بدنی) صورت گرفت. هم‌چنین مصوبه‌هایی در مراجع قانونی ثبت شد. ولی متأسفانه با تغییر مدیریت، این قوانین به دست فراموشی سپرده شد. به طور خلاصه، برای اهمیت دادن به درس تربیت‌بدنی توجه به این نکات را ضروری می‌دانم: افزایش ساعت‌های آموزشی این درس، تربیت نیروی انسانی کارآمد، تهیه امکانات و تجهیزات و اختصاص منابع مالی لازم.

اگر این طیف وسیع دانش‌آموزان به

از سال ۱۳۰۶ که
«تربیت‌بدنی» همانند یک درس
در برنامه آموزشی مدارس قرار
گرفته است، هیچ‌گاه (به استثنای
برخی از دوره‌ها) این درس از
طرف مسئولین آموزش و پرورش و
مدیران ارشد مورد اهمیت
قرار نگرفته است

قهرمانی به ورزش ندارند و به ورزش عمومی اهمیت بیش‌تری می‌دهند. اگر هم دقت کنید از نظر کسب مدال، این کشورها پایین‌تر از ما قرار دارند.

● **یعنی از نظر شما این کشورها در آموزش تربیت‌بدنی موفق محسوب می‌شوند؟**

○ بله شما با نگرستن در طول عمر آن‌ها که عامل سلامتی یک کشور است متوجه می‌شوید که بسیار بالاتر از ما هستند.

● **فضای ورزشی در این کشورها به چه صورت است؟**

○ البته قابل قیاس با کشور ما نیست، زیرا سرانه ورزش ما با آن‌ها متفاوت است. مثلاً در ژاپن، به قدری فضای مدرسه بزرگ است که هم فضای رو باز و هم فضای سرپوشیده دارند.

● **آیا در ساخت مدارس استاندارد برای فضای آموزشی در کشور ما وجود دارد؟**

○ در مدت چهار سالی که در معاونت تربیت‌بدنی و تندرستی حضور داشتم، مصوبه‌هایی را تصویب کردیم. به استناد آئین‌نامه استاندارد اجرایی طرح‌های عمرانی، مبنی بر ایجاد امکانات ورزش در مدارس برای ساخت مدارس ضوابطی مدون و به پیوست آن طراحی فضای ورزشی نیز تصویب شد ولی متأسفانه این قانون رعایت نمی‌شود.

● **فاصله فضای آموزشی ما برای تربیت‌بدنی در مدارس با استانداردهای جهانی چه قدر است؟**

○ خیلی زیاد. اصلاً نباید این اشتباه را مرتکب شد، زیرا استاندارد جهانی نداریم. خودمان می‌توانیم با مجموعه‌ای از کشورها را مقایسه کنیم یا این که استانداردهای خوب و موجود را در نظر بگیریم.

● **حداقل استانداردها به چه میزان است؟**

○ در مصوبه، ما اندازه‌های استاندارد را تعیین کرده‌ایم. مدارس ابتدایی دخترانه و پسرانه براساس اقلیم‌بندی کم‌تر از ۵ کلاس، ۳۷۵ مترمربع زمین روباز، مدارس دخترانه و پسرانه برای تمامی اقلیم‌ها ۵ کلاس به بالاتر، ۱۸۰ متر مربع سرپوشیده، ۱۰ کلاس به بالاتر ۳۷۵ مترمربع سرپوشیده. باید سالن‌ها را براساس این ضوابط بسازیم و نیازی به ساختن سالن‌های بزرگ نیست.

● **وضعیت نیروی انسانی ما برای آموزش درس تربیت‌بدنی چه‌گونه است؟**

○ باید گفت که اقدامات خوبی انجام شده است، افراد زیادی برای جذب نیروی معلم ورزش در ردیف حقوقی قرار گرفته‌اند. ولی هنوز کمبود نیرو داریم. در حال حاضر، تعداد زیادی فارغ‌التحصیل در مقطع کارشناسی ارشد وجود دارد که آموزش و پرورش می‌تواند این نیروها را جذب کند. ولی باید دوره‌های لازم برای آشنایی آن‌ها با اصول آموزش در نظر

صورت علمی تربیت‌بدنی را آموزش ببیند، نسلی با نشاط و سالم خواهیم داشت. دانش‌آموزان باید بدانند که ورزش کردن مثل نیازهای دیگر هم‌چون غذا خوردن و نفس کشیدن لازم است و با ورزش می‌توان از پرداخت هزینه‌های درمانی در آینده (چه از لحاظ جسمانی و روانی) پیشگیری کرد.

● **مدارس کشور از نظر نیروی انسانی، فضای ورزشی و امکانات، هم‌اکنون در چه وضعیتی قرار دارند؟**

○ متأسفانه اکثر مدارس ما در شهرهای بزرگ با کمبود امکانات مواجه هستند. ولی ما می‌توانیم با برنامه‌هایی به صورت موقت از سایر امکاناتی استفاده کنیم که در شهرها وجود دارد. برای مثال، شهرداری تهران در حال حاضر حدود ۶۰۰ فضای ورزشی دارد، یعنی در هر ۲۲ منطقه به‌طور میانگین ۲۷ تا ۲۸ فضای ورزشی وجود دارد. پس بهتر است بین آموزش و پرورش و شهرداری تعامل برقرار باشد تا از این امکانات بهره‌مند شوند. در حال حاضر، با تحقیقات انجام شده، نارسایی جسمانی بین دانش‌آموزان زیاد است، این مشکلات را می‌توان در ساعات ورزش تشخیص داد و درمان کرد. امکانات اندک هستند، ولی از همین امکانات کم به‌طور صحیح استفاده نمی‌شود. شاید بتوانیم بگوییم ۳۰ درصد مدارس امکانات خوبی دارند ولی جامعه ما آن ۷۰ درصد دیگر است. از دیدگاه من کلاس درس تربیت‌بدنی حیاط مدرسه نیست، بلکه سالن ورزش است. باید هم امکانات و هم محتوای این درس درست شود، البته از نظر محتوایی کارهایی صورت گرفته است؛ با استناد به کتاب «برنامه و دستاوردهای معاونت تربیت‌بدنی و تندرستی سال ۱۳۸۱-۱۳۸۳»، دستورالعمل‌هایی در نظر گرفته شد که سالن‌های ورزشی در خود مدارس یا حداقل در نزدیک آن‌ها ساخته شوند.

در سال ۱۳۸۳، ساخت ۴۹۶ سالن ورزشی توسط ستاد معاونت تربیت‌بدنی و تندرستی با کمک استانداری‌ها شروع شد، ولی آموزش و پرورش ما در حال حاضر، همان کاری را می‌کند که سازمان تربیت‌بدنی انجام می‌دهد، یعنی توجه به اقلیت. پول ورزشی را که باید صرف ۷۵ میلیون بشود، صرف ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ فرد می‌کند. بیش‌تر این پول‌ها صرف ورزش‌های قهرمانی می‌شود و در چند سال اخیر، بیش‌تر جنبه تبلیغاتی کار بالا رفته است. مسابقات دانش‌آموزی برای ایجاد رقابت بین دانش‌آموزان خوب است، ولی تعداد شرکت‌کنندگان در این مسابقات محدود است، در حالی که، ۱۵ میلیون دانش‌آموز داریم و باید بودجه و امکانات را برای این ۱۵ میلیون در نظر بگیریم.

● **نگاه کشورهای پیشرفته به تربیت‌بدنی مدارس به چه صورت است؟**

○ در اروپا کشورهایی مانند سوئد، سوئیس، نروژ و... نگاه

گرفته شود.

● این دوره‌ها را چه سازمانی باید برگزار کند؟

○ آموزش و پرورش. برای سال ۱۳۹۱ سیستم جدیدی در حال طراحی است که لیسانس تربیت‌بدنی به سه گرایش تفکیک می‌شود: ۱- آموزشی (برای مدارس)، ۲- مربیگری (برای سازمان تربیت‌بدنی)، ۳- کارشناس (تربیت‌بدنی محض)، در حال حاضر رشته تربیت‌بدنی گرایش ندارد. ولی می‌شود از همین نیروهای موجود برای آموزش و پرورش استفاده کرد.

● آیا ما کتاب درسی برای تربیت‌بدنی داریم؟

○ نیازی به کتاب نیست. ولی کتاب راهنمای تدریس معلمان موجود است.

● برطبق نظر شما، در آموزش تربیت‌بدنی نگاه قهرمانی

نباید حرف اول را بزند، اما در برخی از کشورها مثل چین، بین آموزش تربیت‌بدنی مدارس و باشگاه‌ها رابطه و همکاری وجود دارد. به نظر شما آیا باید این تعامل صورت گیرد؟

○ باید این تعامل باشد. بگذارید مقدمه‌ای خدمتتان بگویم. در جامعه ما رسم شده است، هر تیمی که شکست می‌خورد، مسئولان می‌گویند مشکل در ورزش مدارس ماست. این حرف غلط است. مگر می‌شود با یک‌ونیم ساعت ورزش در هفته و با این امکانات محدود، قهرمان پرورش داد؟! البته ما به صورت قانونی اساس نامه مدارس ورزش و باشگاه‌های ورزش دانش‌آموزی را در شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کرده‌ایم و تا آن دسته از دانش‌آموزان که استعداد بالقوه ورزشی دارند جذب مدارس ورزشی یا باشگاه‌های ورزش دانش‌آموزی شوند. اگر شما مثال چین را می‌زنید، آن‌ها در مدارس ورزش خود از ابتدایی استعدادیابی می‌کنند.

● به نظر شما حداقل چند ساعت باید به درس ورزش در مدارس اختصاص داده شود؟

○ حداقل در هفته ۳ جلسه یک ساعت و نیم باید داشته باشیم. اگر ما از دانش‌آموزان نظرسنجی کنیم، متوجه می‌شویم که به درس ورزش خیلی علاقه‌مند هستند.

● اگر شما در این وضعیت و با این امکانات معلم در

ورزش بودید، چه کار می‌کردید؟

○ من به آموزش درس تربیت‌بدنی می‌پرداختم، یعنی آن دسته از فعالیت‌هایی که برای مقاطع مختلف برنامه‌ریزی شده را اجرا می‌کردم. برای مثال، ۳۲ جلسه برنامه که در کتاب راهنمای تدریس معلمان آورده شده را به کار می‌بردم.

● به‌طور کلی اصول حاکم بر کار یک معلم در درس

ورزش چیست؟

۱. طرح درس برای ۳۲ جلسه با توجه به مقاطع تحصیلی
۲. متعهد به اجرای طرح خود

۳. تعامل با والدین از طریق شرکت در جلسات انجمن اولیا و مربیان، معلم ورزش می‌تواند با اظهار نظر خود نگاه والدین را به درس تربیت‌بدنی تغییر دهد
 ۴. دادن تکالیف به بچه‌ها تا قابلیت جسمانی آن‌ها را افزایش دهد
 ۵. جدیت رسیدگی به تکالیف دانش‌آموزان
 ۶. باید مثل درس‌های دیگر، بر درس تربیت‌بدنی از طرف اولیا دانش‌آموزان و حتی مدارس نظارت باشد.
- اگر نکته دیگری در خصوص معلمان ورزش در نظر دارید، مطرح کنید.

○ بیش‌تر حرف‌هایم با مدیران است باید ظرفیت‌های ساختاری، منابع انسانی، مالی و امکانات را ارتقاء دهیم و بهتر است جنبه تبلیغات کارهای خود را کاهش دهند.

تحقیقات نشان می‌دهد
که نارسایی جسمانی بین
دانش‌آموزان زیاد است.
این مشکلات را می‌توان در
ساعت ورزش تشخیص
داد و درمان کرد